

PAVO MARINKOVIĆ

Rođen 1967. u Zagrebu. Diplomirao dramaturgiju na Akademiji dramske umjetnosti 1996. godine.

Diverzija, radiodrama, Radio 101, 1989.

Filip Oktet i čarobna truba, drama, praižvedba – Teatar ITD, Zagreb, 1991. godine, redateljica: Snježana Banović. Rektorova nagrada 1991. Tekst je izveden 1992. godine na Hrvatskom radiju te u beogradskom Akademskom dramskom pozorištu, a 1996. ponovno u Beogradu, P. P. P Centrala na Dorćolu. Prevedena na njemački i češki.

Krokodil, radiodrama prema F. M. Dostojevskom, 1991. izvedena na Hrvatskom radiju.

Disamenina čast, drama. Nagrada "Marin Držić" 1992., neizvedena. Prevedena i objavljena u Sloveniji.

Glorietta, drama, praižvedba – Teatar ITD, Zagreb, 1994., redateljica: Ranka Mešarić. Nagrada "Marin Držić". Komad je izveden i kao radiodrama na Hrvatskom radiju 1994.

Solumov kraj, drama, praižvedba – HNK Split, redateljica: Nenni Delmestre, 1998. Nagrada Marin Držić, Nagrada AGM. Dvije nagrade predstavi na festivalu "Marulićevi dani"

Dom od kiše, drama, praižvedba – ZKM, Zagreb, 1999., redatelj: Marin Carić. Nagrada "Marin Držić". Sudjelovanje na "Marulićevim danima" u Splitu i "Danima satire" u Zagrebu.

Ajmo, žuti! – scenarij cjelovečernjeg igranog filma Dražena Žarkovića, 2001.

Trešeta – scenarij cjelovečernjeg igranog filma, korežija s Draženom Žarkovićem, 2005.

Autor živi i radi u Zagrebu. Devet godina proveo je u Dramskom programu Hrvatske televizije. Kao dramaturg potpisuje nekoliko cjelovečernih igranih filmova. Prevodi s njemačkoga (T. Bernhard) te povremeno objavljuje eseje iz područja kazališta, filma i televizije. Član je uredništva časopisa "Kazalište" od samih početaka. Ove godine prelazi u KNAPP kao voditelj kazališne djelatnosti.

PREMIJRE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POVODOM

OBILJEŽICE

AKTUALNOSTI

VOK

HISTORIJS

MEDU

TEORIJA

NOVI PRAJEVODI

NOVE KNJIGE

DRAME

PAVO MARINKOVIĆ

Dnevnik učitelja plesa

igra tuge i smijeha u više slika

Događa se u jednom staračkom domu.

Osobe

ŠTAJNER, u srednjim je šezdesetima, u njega je nekad bilo nečega, ali sve što je bilo putem se zagubilo, ono što je ostalo jesu tuga i obijest

GAŠO, i on u srednjim šezdesetima, izgubio je putem nešto što nije ni slutio da ima, upravo zbog toga staloženiji

DINKA, u ranim tridesetima, baš kao i **ŠTAJNEROVA KĆI**, ali svijet osjećaju na drugačiji način; nešto starije su **ŠTAJNEROVA ŽENA** i **GAŠINA ŽENA**, no one su zapravo s drugoga svijeta; bilo bi dobro kad bi sve ženske uloge igrala jedna glumica

Međutim, sve ove osobe, kao uostalom i sve u životu, podložne su stanovitim promjenama.

Mrak. Ako bi se nešto trebalo vidjeti na pozornici onda su to siluete dvaju kreveta. S jedne strane čujemo vikanje, a s druge teško disanje. Kao da se glasovi muškaraca nadmeću u intenzitetu, sve što čujemo postaje pomalo groteskno. Ta igra zapomaćanja, nalik na noćnu moru i umiranje, završava jakim povikom.

SLIKA PRVA

Jutro. Soba s dva kreveta. U pozadini skromne sanitarije – nalik na loš hotel. Desni je krevet prazan iako je posteljina još svježja. Na lijevom krevetu sjedi Štajner. Pored kreveta je velika stalaža s knjigama među kojima stoji jedna plaketa. Jedan prozor, u pozadini sanitarije. Štajner ustaje, prilazi susjednom krevetu, odmahne rukom, zatim se uputi do prozora te ga otvara. Izvana se čuje cvrkut ptica.

ŠTAJNER: Ljudi umiru svakodnevno, a ovdje ljudi umiru još svakodnevnije. I to nenasilno. Neki umru već prvi dan. Pogrešno stave masku za kisik, pobrkaju lijekove ili pak uguraju kateter u krivo mjesto. Sve je ovdje u pripremi. A ja sam pripravan... (nasmiješi se ... posve spreman.

Stanka. Štajner se vraća do svog kreveta. Uzima noćnu posudu.

ŠTAJNER: Bilo bi lijepo to zapisati, ali ja više ne zapisujem. Početnici zapisuju. Ja ne.

Odlazi do sanitarnog čvora, zvuk pražnjenja noćne posude, vraća se. Nosi noćnu posudu i gomilu lijekova. Lijekove stavlja na susjedni krevet.

ŠTAJNER: Danas bih mogao čitati Krležu. Dan kao stvoren za Krležu. A opet, čini mi se, nema besmislenije stvari nego čitati Krležu.

Prilazi stalaži s knjigama, uzima jednu knjigu, pokušava čitati. Na tren zaklopi knjigu.

ŠTAJNER: Ali ni samoća nije loša. Samoću čovjek treba zaslužiti. Baš kao i smrt.

Prilazi krevetu na kojem stoje razbacani lijekovi. Počinje preturati po njima. Nezadovoljan je, vraća se knjizi. Nastavlja čitati. Ulazi Dinka, na sebi ima kutu bolni-

čarke. Zastane. Nosi kartonsku kutiju. Pogleda Štajnera koji ne diže pogled s knjige. Zatim pogleda lijekove, ubaci ih u kartonsku kutiju. Otvara ormare, uzima odjeću iz ormara te je stavlja u kutiju. Štajner se pravi kao da čita, ali je ispod oka sve vrijeme promatra. U pogledu još ima tračka požude.

ŠTAJNER: Ima li kakve pošte?

Stanka.

ŠTAJNER: Ima li za mene kakve pošte?

DINKA: Vi mislite na poštu, a noćas vam je umro kolega.

ŠTAJNER (ironično): Kolega...

DINKA: Svi ste ovdje kolege. Nema pošte, za vas nema nikakve pošte!

ŠTAJNER: Ne morate tako glasno.

Stanka. Dinka prestane namještati krevet i prostrijeli Štajnera pogledom.

DINKA: Vi ste vikali noćas?!

Stanka. Štajner se pravi blesav; prvo napravi nevini izraz lica, a zatim se ponovno udubi u knjigu.

DINKA: Pokojnik se više puta tužio da ne može spavati, jer cijelu noć vičete.

ŠTAJNER (posve tiho): Zar vam ja nalikujem na nekoga tko viče?!

Štajner sa stola uzima tlakomjer, odlaže knjigu i počne mjeriti tlak. Dinka se nasmiješi pa stane raspremati pokojnikov krevet. Uzima staru posteljinu. Štajner mjeri tlak, ispod oka pogledava Dinku.

DINKA: Bio je srčani bolesnik. Plašio vas se. Govorio je da vičete u snu. Bilo je noći da nije mogao oka sklopiti.

ŠTAJNER: Ništa drugo nego pokušaj denuncijacije. A to u ovakvim okolnostima nije nimalo fer. Želite u meni možda stvoriti osjećaj griznje savjesti? Ja nemam griznju savjesti. Ja nemam zašto imati griznju savjesti!

Prestaje mjeriti tlak. Zabrinuto zapisuje.

ŠTAJNER: Sto četrdeset sa sto... Nije dobro... nije dobro... zapravo ne bih smio mjeriti tlak u vašoj blizini.

Stanka, Dinka ga pogleda. Uzvratni pogled na nešto što je imalo biti kompliment.

PREMIJERE
PORTRET
FESTIVAL
RAZGOVOR S
POVODOM
OBLETHICE
AKTUALNOSTI
VOK
HISTORIS
MEDIA
TEORIJA
NOVI PREVEDBI
NOVE KNJIGE
DRAME

ŠTAJNER: On je hrkao. On je hrkao, a ja ga nikada nisam denuncirao. Hrkao je kao motorna pila, a ja sam šutio. Ja sam bio kolega, a ne on. Denuncijacije su nehumane. Svako društvo koje želi biti humano, a ovaj dom na čelu s vašim doktorom to svako nastoji, treba izbjegavati denuncijacije.

Stanka, Štajner ustane.

ŠTAJNER: Sigurno nije došla pošta?! Ako dođe, vi ćete mi je donijeti. Hoćete?!

Stanka. Dinka je nagnuta, Šnajder joj promatra stražnjicu.

ŠTAJNER: Jesam li vam ikada rekao da imate lijepe zube?

DINKA: Jeste.

Štajner postaje pomalo nervozan.

ŠTAJNER: Da..., a novine... ima li novina?

DINKA: U čitaonici.

ŠTAJNER: Znae da ja tamo ne zalazim otkad su trampili Rilkea za šund romane. Vaša čitaonica dobra je samo slijepima i nepismenima.

Štajner postaje još nervozniji. Dinka ga pogleda, ljuta je.

ŠTAJNER: Što čekate?

Dinka zakoluta očima, nakon toga se nasmiješi i odlazi iz sobe. Štajner brzo odlazi do sanitarnog čvora. Čuju se zvuci mokrenja.

ŠTAJNER: Ne mogu podnijeti da me itko sluša. Ovdje općenito nedostaje izolacije i to nikako nije dobro, ali gore od svega je to kad vas netko doista sluša. A najgore je kad vas sluša mlada žena lijepih zuba. Ovaj je pokojnik stalno puštao vjetrove tako gromoglasno, da su ga čuli i na gornjem katu. Nekome je moglo pasti na pamet da se radilo o meni.

Stanka. Zastane, na trenutak razmisli.

ŠTAJNER: Nije da mi ga nije žao, kad netko umre treba ti biti žao; to i jesu načela humanizma. Ali sada je zrak čist i zabune nema.

Štajner izlazi iz sanitarija. Prilazi knjizi, nezadovoljan je. Sluša cvrkut ptica.

ŠTAJNER: Ipak, ne znam je li danas dan za Krležu. Ili možda pjesme... Heine ili možda Rilke, da za Rilkea, danas je dan za Rilkea.

Mrak.

SLIKA DRUGA

Štajnerova soba, tmurna atmosfera, izvana se čuje kiša. Štajner čita novine.

ŠTAJNER: Vidi ti malog bezobraznika! Takvi si utvaraju da su pisci!

Bijesno baci novine na pod.

ŠTAJNER: Mlade snage... probojnost imaju, ali slobodu duše... Sloboda duše je prozor u umjetnost, rekli su pametniji od mene. A ovi... lijepe se jedni na druge jer nemaju dara. Žive u simbiozi, kao jednostanične životinje. To su mlade snage. Sve čičak do čička, sve krpelj do krpelji. Meni to nikad nije trebalo. Danas nisam trebao uzeti novine, svaki put kad uzmem novine uzrujam se. Nije dobro za tlak. A i prostata mi podivlja. Naše novine u stvari djeluju kao diuretik.

Podigne novine i kreće prema sanitarnom čvoru, čuje se mokrenje.

ŠTAJNER: Mlade snage! Oni misle promijeniti svijet. Mi smo mijenjali svijet. Da nije nas sada bismo plivali u govovima kiča. Mi smo protestirali. Uvijek bez interesa, ali nikad bez rizika. Ono su bila vremena. Mi smo protestirali za prava čovjeka. Ja sam bio predsjednik osamnaest žirija, a potpisao sam ne znam više koliko protestnih pisama. Tri puta su došli po mene i odveli me. Na informativni razgovor... tako se to nekad zvalo, a i danas se još uvijek zove.

U sobu ulaze Dinka i Gašo. Gašo u ruci ima kovčeg. Štajner pušta vodu u zahodu.

DINKA: Gospodine Štajner!

ŠTAJNER: Koliko vam puta moram reći da ne ulazite kad sam u toaletu?!

GAŠO: Nesreća ne bira kad će...

Štajner izlazi iz sanitarija.

ŠTAJNER: Je li stigla pošta?

Neugodno se iznenadi kad ugleda čovjeka s kovčegom. Gašo mu pruži ruku.

ŠTAJNER: Tko ste vi?!

GAŠO: Gašić.

DINKA: Gospodin Gašić je vaš novi sustanar.

ŠTAJNER: Novi sustanar... u gradskom su poglavarstvu rekli jednokrevetna. Kao da bih ja inače pristao na ovaj brlog?!

Stanka. Gašo se okrene prema izlazu.

GAŠO: Ako gospodinu smetam...

DINKA: Gospodine Gašiću, molim vas, ostanite ovdje, ovo je vaša soba.

GAŠO: Ako...

DINKA: Gospodin Štajner se samo šalio, gospodin je inače poznat baš po svojim šalama. Vi se slobodno smjestite.

Gašo se nasmiješi i prilazi krevetu. Dinka gleda lju-to u Štajnera. Prilazi mu i uzima mu novine.

DINKA: Čitanje novina ne čini mu dobro. Iako ga Krleža više deprimira. Ali čak je i Krleža podnošljiv, uspore-di li se s pripovijestima iz suvremenog života.

Stanka, Dinka se nasmiješi.

ŠTAJNER: Ako mislite, da to... što imate tako lijep smiješak i što ih tako pokazujete...

Dinka odlazi, Gašo se raspakirava, a Štajner sjedne na krevet.

GAŠO: Smiješak... hm... lijep smiješak, a ja primijetio gipke pokrete, elastične.

ŠTAJNER: Elastične pokrete jezika. Zna-te, ona vam pe-tlja s glavnim doktorom, a jezičina joj je brza i opa-ka. Kad razmislim, svakako ju je bolje imati na svo-joj strani.

Stanka, Štajner se zabalji u dobro raspoloženog Ga-šu.

ŠTAJNER: Vi... jeste li bolesni?

Stanka. Gašo zbunjeno pogleda Štajnera.

GAŠO: Problema ima, nije da nema. Inkontinencija, giht, a o šećeru da i ne govorim.

ŠTAJNER (*zabrinuto*): Inkontinencija...

GAŠO: Ni srce nije ko nekad, al' sve u svemu, za takvu staru makinu...

Gašo kucne u drvo.

GAŠO: Za takvu staru makinu ko Bog.

Štajner nezadovoljno kima glavom.

ŠTAJNER: Ko Bog, ko Bog, velite... Prethodni je sustanar, ovdje to zovu kolega, pazite, mi nismo nikakve kolege, dakle taj je gospodin imao stanovite prituž-be na mene. Da utječem na njegovo zdravlje. Denun-cirao me osoblju da navodno vičem u snu.

GAŠO: Meni vam to ne smeta. Ja vam ko čovjek čvrsto spavam.

ŠTAJNER: Ali da ja vičem u snu, to vam nije dokazano. Imam ja svakakvih poteškoća, to nije tajna, visok tlak i tako to...

Stanka. Gašo je već pri kraju s pakiranjem. Pogleda Štajnera.

GAŠO: Ako smijem pitati... kol'ko imate godina?

ŠTAJNER: Šest.

GAŠO: Sedamdeset šest?

ŠTAJNER: Šest..., a možda pet, sedam nikako, to bi bio neumjereni optimizam. Najvjerojatnije je ostalo šest, kažu doktori. Iako su svi oni idioti i nemaju poj-ma. Glupi su i podmukli. Osuđuju ljude kao na konj-skim trkama.

Gašo je zbunjen. Slegne ramenima.

ŠTAJNER: A vi?

GAŠO: Ja ne znam... kol'ko Bog da, nek' da...

ŠTAJNER (*sebi u brk*): Dat će Bog, što ne bi dao...

Stanka.

SLIKA TREĆA

Gašo sjedi na krevetu, reže nokte na nožnim prsti-ma. Čini to pedantno. Štajner ga promatra s blagim ga-đenjem. Štajner zamišljeno dolazi do stalaže na kojoj stoji plaketa. Uzme plaketu, pogladi je. Gašo fučka ne-ku jazz melodiju. Odjednom stane svirati melodija koju

PREMIJERE
PORTRET
FESTIVALI
RAZGOVOR I
POVODOM
OBLJETNICE
AKTUALNOSTI
VON
HISTORIJE
MEDJI
TEORIJA
NOVI PRUFI ODI
NOVE KILMEZ

DRAME

Gašo fućka, retro, vrtna glazba, stidljivi socijalistički jazz iz šezdesetih. Čujemo pljesak. Štajneru prilazi njegova žena, ima trudnički trbuh, on se egzaltirano zahvaljuje nevidljivim čestitarima. Gašo ih ni ne vidi ni ne čuje.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Jako sam ponosna na tebe.

Štajner je poljubi. Ona se smije, uzmakne mu, a on krene za njom.

ŠTAJNER: Briga me za njih, briga me za cijelu ovu proslavu... glavno da ti voliš ono što radim.

Gašo slegne ramenima, ustane i krene prema sanitarnom čvoru.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Meni je svejedno što ti radiš.

ŠTAJNER: Ma je li?

ŠTAJNEROVA ŽENA: Da. Mogao bi biti bilo što... meni je najvažnije da si uz mene...

Štajner je primi za ruku, ona ga poljubi, on se osvrne.

ŠTAJNER: Ej... nemoj... što će reći... da napastujem trudnice?

Stanka. Ona sjedne.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Onda nemoj napastovati trudnice. Ovdje ima dovoljno udanih žena. I svaka od njih dobrovoljno bi se bacila u naručje mladom nagrađenom spi-satelju.

ŠTAJNER: Al' ti bi mu se dobrovoljno predala da i nije nagrađeni spisatelj.

ŠTAJNEROVA ŽENA: To sam i učinila.

Stanka. Pogladi se po trbuhu.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Još osam tjedana...

Štajner se uozbilji.

ŠTAJNER: Danas sam dobio ponudu koju bih trebao prihvatiti. Gledaj... u srpnju bih morao oputovati...

ŠTAJNEROVA ŽENA: Znači opet te nema?!

ŠTAJNER: Nema.

Stanka.

ŠTAJNER: Samo dva tjedna, promocija knjige na Jadranu, a onda u žiri na "Dane knjiga". Najmlađi član žirija u povijesti.

Štajnerova žena ga gleda razočarano.

ŠTAJNER: Znaš li koliko je to važno? Imaš li uopće pojma koliko je to važno?! Ja jedini od mladih, razumiješ?! Samo dva tjedna. Dva pišljiva tjedna.

Štajnerova žena mu pride, razočarana je, ali svejedno traži toplinu.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Možda će doći kasnije, ili možda ranije...

ŠTAJNER: Da, to bi bilo lijepo.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Vraga bi bilo lijepo! Lijepo bi bilo da dođe na vrijeme i da si s nama.

ŠTAJNER: Neće me biti dva tjedna, pa što onda, kao da to ista može promijeniti, razumiješ?!

ŠTAJNEROVA ŽENA: Rekla sam ti da bih te mogla voljeti i da nisi to što jesi. Al' samo da ostaneš onaj tko jesi.

Čujemo zvuk vode u vodokotliću.

SLIKA ČETVRTA

Gašo i Štajner leže, svaki na svojem krevetu. Štajner čita, Gašo drijema.

ŠTAJNER: Čudan stvor, nevidljiv i nečujan. To je sreća u nesreći. Nema visoke naobrazbe, ali ne smijemo biti sitničavi. Zapravo je ovako bolje; intelektualci su uglavnom glupi i naporni. Mnogi od njih u jednoj su generaciji napravili korake za nekoliko stoljeća. Ti su najopasniji. Idu preko leševa, nemaju skrupula, gaze po čovječanstvu, lukavi su i podmukli, a jedino na što misle jest osobni probitak. Običan čovjek u mnogočemu je hendikepiran, ali je zdraviji i neviniji. A ja sam uvijek volio nevinost. Ja sam i pisao o običnom čovjeku. Običan čovjek uvijek je bio moja muza i inspiracija.

Štajner ponovno baci pogled prema knjizi, zatim pogleda Gašu koji spava.

ŠTAJNER: Da... što je tu je. Život se uvijek sastojao od kompromisa.

U sobu ulazi Gašina žena. Budi ga. Štajner ne može ni čuti ni primijetiti njihov razgovor.

GAŠINA ŽENA: Dragi... ej... dragi...

Gašo se probudi, trlja oči, pridigne se.

GAŠO: Opet si došla...

GAŠINA ŽENA: Da vidim, Gašice, kak' ti je ovdje.

GAŠO: Vidiš kak' je. Nije loše...

GAŠINA ŽENA: Možda si ipak trebo ostat kod nas, a ne pod stare dane selit.

GAŠO: Što smo se bili dogovorili... tko ostane živ, ide u dom.

Stanka. Gašina žena ga pomiluje.

GAŠO: Tam' više nisam mogo izdržat. Inače, biljke sam stalno zalijevao. A i novi vlasnici su pristojni mladi ljudi. I neće ništ' puno preuređivat. Vjeruj mi, ljubavi, ovdje mi je dobro, ništ' mi ne fali.

Pogladí ga po glaví.

GAŠO: Ko čovjek sam skroz miran. Okružen ljudima. Nije mi ni dosadno.

Gašina žena se osvrne, pride Štajnerovu krevetu. On je ne primjećuje, nego počne mjeriti tlak.

GAŠINA ŽENA: Nije ti dosadno?

Gašo slegne ramenima; kao nije on kriv što je društvo loše.

GAŠINA ŽENA: Tko je ovaj?

GAŠO: Nesretnik jedan...

GAŠINA ŽENA: A ti si, dragi, sretan?

Gašo kimne glavom.

GAŠINA ŽENA: Nemoj, molim te, mene varati! Znam te, znam te napamet. I mislim da znam, dragi, o čemu se radi.

Stanka. Gaši je neugodno.

GAŠINA ŽENA: Zašto poslije mene nisi našao nekoga? Imao si svoje kružoke, plesne večeri, vremena kol'ko hoćeš, mogo si nač neku drugu.

GAŠO: Kog' da tražim, ja sam star ko čovjek. Ne mogu ja to...

GAŠINA ŽENA: Tvoj je problem što štošta nisi mogao... jedino što si mogao jest mene voljeti.

Stanka.

GAŠINA ŽENA: Znaš kol'ko to boli? Kad te vidim ovakvog...

GAŠO: Nemoj da te boli... uskoro ćemo svaki dan biti zajedno.

GAŠINA ŽENA: To mi, dragi, govoriš već čet'ri godine.

Stanka.

GAŠINA ŽENA: Ima li koja zgodna ovdje?

GAŠO: Ne...

GAŠINA ŽENA: A bolničarka?

Gašo slegne ramenima, kao da osjeća krivicu.

GAŠINA ŽENA: No, vidiš, znala sam da ima. Uvijek nekoga ima.

Stanka, Gašina žena na tren postane ponosna na svoju liberalnost.

GAŠINA ŽENA: Priđi joj, sigurno ćeš joj se svidjeti. Zapravo, nema nikakve šanse da joj se ne sviđiš. Posveti joj jednu pjesmu, otpleši jedan ples... Mislim, ne moraš poludjeti za njom, ali malo flerta nikome ne škodi...

Stanka.

GAŠINA ŽENA: Meni će, dragi, biti lakše.

Nagne se i poljubi Gašu, Gašo krene spavati, prigrlí jastuk kao da ga mazi. Štajner skine tlakomjer.

ŠTAJNER: Sto trideset pet s devedeset pet. S obzirom na okolnosti, sasvim pristojno.

Kad Gašina žena ode, Štajner pogleda Gašu, začuđen je njegovom maznom pozom.

ŠTAJNER: Hm... vidi njega... spava kao bebica... već dva sata spava kao bebica. Pravi mali čovjek. Čak mi postaje simpatičan.

Prilazi Gašinu krevetu pa ga stane buditi.

ŠTAJNER: Kukuriku... kukuriku... kukuriku!

Stanka. Gašo se budi.

ŠTAJNER: Uskoro će večera... ja doduše nikad ne uzimam večeru... samo naranču, ali vi imate tako dobar tek da bi bila prava grjehota večeras ne pojesti porciju palente.

GAŠO: Palente?

PREMIJERE
PORTRJET
FESTIVAL
RAZGOVOR I
POVEDNIK
OBILJEŽICE
AKTUALNOSTI
VOVI
HISTORIJS
MEDU
TEORIJA
NOVI PREVEDODI
NOVE KUVICE

DRAME

ŠTAJNER: S komadićem govede žlundre. Pretpostavljam da vas život nije mazio i da ste navikli na radničku kuhinju.

GAŠO: Meni je kuhala moja Slavica, odlično je kuhala.

ŠTAJNER: Hm, ja sam se dobro hranio jedino na banketima.

Stanka.

ŠTAJNER: Slavica je, pretpostavljam, bila vaša cijenjena supruga.

GAŠO: Cijeli smo život proveli zajedno. Četiri godine bez nje, to vam je pun olimpijski ciklus, i tak', znate, mala penzija, dao sam stan nek' ga otkupljuju, a mene doživotno izdržavaju. Mladi ljudi imaju novaca, imaju spretnosti. To mi nismo imali. U tvornicu pa na poso... ak' nešt' uštediš, puna šaka brade...

ŠTAJNER (*ironično*): Mlade snage...

Stanka, Gašo zijevne, pogleda Štajnera.

ŠTAJNER: A djeca? Imate li djece?!

Stanka.

GAŠO: Nismo mogli imati djece.

ŠTAJNER: Vi ili ona?

Gašo ga pogleda, pitanje mu se čini indiskretnim.

ŠTAJNER: Da, nesreća je to... ili možda sreća. Kad promotrim mlade ljude, čini mi se da nitko ne bi trebao imati djecu... nitko... cijelaj bi planeti bilo bolje bez djece...

Stanka.

GAŠO: Recite mi... ova bolnička sestra...

ŠTAJNER: Dinka... sa zubima i jezičinom? Ima aferu s doktorom, a on je najveći kreten u cijelom domu. Općenito su svi liječnici tupi. Nepismeni, bahati i tupi. Nekada je to lijepo zvučalo, gospon doktor, a danas je to sramota. Ja još nisam upoznao doktora koji je gospodin.

Štajner odlazi prema sanitarijama.

ŠTAJNER: Vi, recimo, iako nemate formalne naobrazbe, za mene ste deset puta veći gospodin od svakog liječnika kojeg sam imao prilike upoznati.

Stanka. Gašo je zamišljen.

GAŠO: Je l' to onda uopće dobro... za Dinku? Da bude s tim doktorom?

Čuje se mokrenje, zatim zvuk vodokotlića.

ŠTAJNER: Kao da ne poznajete žensku ambiciju. To vam je to, biti gospoda doktor.

Stanka.

GAŠO: Al' ne postoji garancija da će postati gospoda doktor. Mislim, da bi je doktor trebao oženit. Možda bismo je trebali upozorit.

Stanka. Štajner se vraća.

ŠTAJNER: Upozorit na što?

GAŠO: Pa na to...

Gašo ispod kreveta izvuče kovčeg, otvara ga; Štajner ga promatra.

GAŠO: Recimo, ja bi' ko čovjek u takvim slučajevima uvijek posezo za knjigom.

Štajneru nije jasno.

GAŠO: Ak' bi pročitala kakvu dobru knjigu, recimo, nešto o onim mladim ženama koje su napustile dom i u borbi trbuhom za kruhom zaglebile u blatu, ostale bez novaca, časti i nevinosti.

U kovčegu se nalazi nekoliko knjiga. Između ostalog dosta ispisanog papira. Štajner ga u čudu pogleda.

GAŠO: Ja ovdje nemam mnogo toga, ali bi vaša biblioteka sto posto pomogla.

Štajner odjednom prasne u smijeh, Gašo ga u čudu gleda.

GAŠO: Što se smijete?

ŠTAJNER: Samo takav mali dobronamjerni izdanak ove civilizacije još uvijek misli da literatura može nešto promijeniti.

Stanka. Štajner se i dalje smije.

ŠTAJNER: Recimo Tessa... ili možda Begović, to bi mogla razumijeti, na lokalnoj razini... Kao da literatura išta mijenja...

GAŠO: Pa meni je dost' promijenila.

ŠTAJNER: Što vam je promijenila?

GAŠO: Ne znam... nešto...

ŠTAJNER (cinično): Vidi ti njega! Nešto mu je promijenila, ali ne zna točno što. Ali je promijenila. Živjele promjene! Pa što vam je, zaboga, literatura mogla promijeniti?!

GAŠO: Ne znam što... ono što valjda mijenja... dušu...

ŠTAJNER: Dušu?!

Stanka. Štajner zastane, uozbilji se. Zatim prilazi polici s knjigama. Uzme jednu tanku knjigu, stane je listati, zamišljeno je prevrće po rukama.

ŠTAJNER: Vi, dakle, znate čitati?

Gašo pogleda Štajnera, zar ga opet provocira. Štajner mu daje knjigu.

GAŠO: Kad ostariš, smijati ćemo se zajedno...

ŠTAJNER: Kad sam je napisao, taman sam navršio dvadeset tri godine...

Mrak, glazba.

SLIKA PETA

Noć je. Dok Gašo spava, Štajner teško diše i prevrće se po krevetu. Do njegova kreveta dolazi njegova žena. Štajner se budi, a njegova žena na krevet stavlja kovčeg.

ŠTAJNER: Nemoj, molim te!

Štajnerova žena zastane, grubo ga pogleda i počne uzimati stvari iz ormara.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Uvijek si bio sebičan. Ali si u toj sebičnosti bio simpatičan, kao dijete. Mislila sam da je to prirodni egoizam umjetnika.

ŠTAJNER: Molim te... pusti me da ostanem, barem još koji dan. Obećavam... Stvari će biti drugačije, obećavam, bit će drugačije...

ŠTAJNEROVA ŽENA: Ti se mijenjaš. Stvari mogu biti drugačije, ali nikad kao prije.

Stanka, pogleda ga, zastane, onda nastavlja trpati stvari u kovčeg.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Lako ćeš se snaći, ionako imaš dosta poznanstava. Malu ćeš moći vidjeti jednom tjedno. I to će ti biti previše.

Stanka.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Umorna sam od tvoje potrebe da se dokazuješ. Da budeš važan.

On joj prilazi, ona se odmakne.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Nemoj me dirati!

ŠTAJNER: Mislio sam da voliš što radim.

ŠTAJNEROVA ŽENA: Voljela sam... i da znaš, nikad mi nije bilo svejedno.

Stanka.

ŠTAJNER: Molim te... stvari će se promijeniti...

ŠTAJNEROVA ŽENA: Ne, ti se više ne možeš promijeniti. Nije mi toliko grozno što osjećam njihove mirise na tvome tijelu i što znam da kad legnemo ne misliš više na mene. Nisam blesava, uvijek si bio nezreo, uvijek se svima želiš svidjeti, svima dokazati. Ali grozno je to što si sam sebi prestao biti važan. Jedino si još važan svojoj taštini. Postao si predsjednik žirija... Prestao si pisati o sebi. Kad pišeš, pišeš o drugima, a ne o sebi. To je razumljivo. Ne možeš više pisati o sebi, jer jedino što bi mogao napisati jest to da si obična sebična ništarija.

Pružaju mu kovčeg. Mrak. Čujemo Štajnerov krik.

SLIKA ŠESTA

Gašo sjedi na krevetu, čita. Na drugom krevetu je Štajner.

ŠTAJNER: Ak' u životu nešto napraviš krivo, napiši to dobro. Ispravi li to u literaturi, iskupio si svoju dušu.

Stanka.

ŠTAJNER: Iskupio svoju dušu! Zato sam i prestao pisati. Jer se nisam imao za što iskupljivati. Počeo sam se baviti drugima. To je bila nadasve filantropska zamisao. Humana i altruistična.

Stanka.

ŠTAJNER: On čita. Dobro mu ide. Moja zbirka tiče se malog čovjeka. Zato mu tako dobro ide. Uvijek sam se bavio drugim ljudima. I kad sam potpisivao protestna pisma, činio sam to zbog drugih, kad sam

predsjedavao komisijama i žirijama, kad sam odlučivao što ide u tisak, a što ne. Uvijek sam se bavio drugima.

Gašo se počne smijati.

ŠTAJNER: Ima i humora u mojoj zbirci. Uskoro će postati lektira.

Ustaje, odlazi do sanitarnog čvora. Kad ode, Gašo spusti pogled. Ali nakon kratke stanke, nastavi čitati. Čuje se zvuk mokrenja. U sobu ulazi Dinka. Unosi poštu. Gašo prestaje čitati, nasmiješi joj se, i ona njemu.

GAŠO: Lijepi ste danas. I veseli.

DINKA: Donijela sam poštu gospodinu Štajneru.

Stanka.

GAŠO: I?

Dinka se nagne, Gaši u povjerenju.

DINKA: Pozvo me u Beč. Na liječnički bal.

Dinka sjedne na krevet pored Gaše.

GAŠO: Pa to je vijest.

ŠTAJNER: Molio sam vas da ne ulazite kad sam unutra!

Dinka pogleda u smjeru sanitarija. Nije joj bilo ugodno ovo čuti.

DINKA: Ja do sada nisam stigla dalje od Graza. Zamislite, teta mi je u Švedskoj, a ja nisam stigla dalje od Graza.

GAŠO: A ja ni do Graza. Nikad nisam volio putovati.

DINKA: Ni za mene vam nisu velike avanture.

GAŠO: I Beč je dovoljno dalek.

Dinka kao da počinje maštati.

DINKA: Zamislite, jednom godišnje, u Beču vam se u jednoj palači skupe liječnici i onda plešu. To se zove liječnički bal. Što to nije krasno? A i mi Hrvati svake godine imamo tamo svoje predstavnike.

GAŠO: Kad je bal nek je bal.

DINKA: Zar to nije krasno? Što me pozvao. Iako nisam liječnica.

GAŠO: Da...

Stanka. Dinka je zamišljena.

DINKA: Samo, ja ne znam plesati.

Dinka odmahne glavom, krene prema izlazu.

GAŠO: Dinka! Ja znam plesati... ja plešem.

Stanka, Dinka gleda prema Gaši.

GAŠO: Ako želite, ja bih vas mogao naučiti. Davao sam poduku iz plesa. Ja sam plesač iz hobija.

DINKA: Stvarno?

GAŠO: To je bila moja velika ljubav... ples...

DINKA: Vi biste sa mnom vježbali?

Dinka se sagne i poljubi Gašu u obraz. Izlazi van. Gašo se zacrvenio, dirne se za mjesto u koje ga je Dinka poljubila. Tog se trena začuje puštanje vode iz vodo-kotlića. Štajner se vraća.

ŠTAJNER: Uvijek ona mora ući kad sam ja na WC-u. A što vi to spletkarite dok sam ja odsutan?

GAŠO: Podučavat ću je plesu...

Stanka. Štajner ga u čudu pogleda.

ŠTAJNER: Dajte, molim vas. Pa tko još danas pleše?

GAŠO: Ja sam plesao.

ŠTAJNER: Mislio sam da ste bili šef smjene u tvornici baterija.

GAŠO: Ples je bio moje slobodno vrijeme. Ples je dobar za kosti, poboljšava cirkulaciju i jača mišiće. Ples je ujedno i pogled na život.

ŠTAJNER: Ma nemojte!

GAŠO: Da, i vama bi sigurno dobro činio.

ŠTAJNER: O da, sigurno...

GAŠO: Nisam vas ni pitao... postoji li ovdje plesna grupa? Ja sam, naime, odabrao ovaj dom upravo zato što je pisalo da postoji plesna grupa.

ŠTAJNER: Bila je neka takva grupa, ali se raspala. Svi su pomrli.

GAŠO: Pomrli...

Stanka.

GAŠO: Da, zaboravio sam reći... stigla vam je pošta!

ŠTAJNER: Vidi, vidi... konačno...

Pošta je zapakirani smotuljak kojeg Štajner znatno željno odmotava.

ŠTAJNER: Antologija kratke priče, lektira za gimnazije, na popisu za fakultete...

Štajner uzima knjigu, drži je kao nešto od osobite vrijednosti. Gašo ga promatra.

ŠTAJNER: Šlag na tortu mog života... jedna zbirka, ali naravno klasika...

Štajner prelistava knjigu.

ŠTAJNER: Pa kako... ne, to nije moguće! Nije moguće...

Štajner uzima knjigu i baci je u zid. Utučen je.

GAŠO: Gospodine Štajner, što se dogodilo?

Štajner sjedne na krevet, primi se za glavu rukama.

ŠTAJNER: Rekli su da su uvrstili, da sam sigurno uvršten. Ovo je trebala biti kruna.

Stanka.

ŠTAJNER: Antologičari, karijeristi i antitalenti, zato su antologičari što nemaju dara. I još k tome mladi antologičari!

Stanka.

ŠTAJNER: Kad su me trebali, onda su rekli, vaša zbirka je jedna, ali je zato antologijska.

Stanka. Štajner legne na krevet, zajeca.

GAŠO: Po mojemu mišljenju, iako ja ko čovjek nisam nikakav stručnjak, ovo je izvrsna zbirka pripovijedaka.

ŠTAJNER: Što niste stručnjak, nemojte tako, dakako da ste stručnjak.

GAŠO: Mislim, da je loša, ustručavo bi' vam se reći, to je kao kod hrane, reko bi' zanimljiva je, ali ne, vaša zbirka je stvarno odlična. Ja bi' bio sretan da sam tak' nešt' mog'o napisati. Mislim, piso jesam, ali kak' mi nije polazilo od ruke, onda sam se ipak prebacio na ples. Osim toga, to se može činiti u dvoje, a pišete uvijek sami.

Stanka, Štajner uzima tlakomjer i razmišlja bi li mjerio tlak ili ne.

GAŠO: Mislim, što onda ak' niste u tim antologijama? Zbirka je odlična i što čete više? Ja sam piso cijeli život pa ništa.

Stanka. Štajner odbaci tlakomjer, uzme pilulu i proguta je.

ŠTAJNER: Piši malo, piši dobro. To je moto Borisa Štaj-

nera! Neka, vidjet će. Našiljit ću olovku i raznijeti to gnijezdo krpelja i mediokriteta!

GAŠO: Moje stvari je čitala samo moja Slavica. Pa što onda? Ja sam pisao ko čovjek iz osobnog zadovoljstva i bez velikih pretenzija.

Stanka. Štajner odmahne glavom.

ŠTAJNER (prezrivo): Vi ste pisali?

Prilazi svom kovčegu koji se nalazi ispod kreveta pa ga izvuče van. Gašo otvara kovčeg u kojem je hrpa papira.

GAŠO: Ja sam to mislio bacit kad su skupljali stari papir. Ali ipak sam se predomislio. Ne zato što to nešt' vrijedi, ne daj Bože, al' kad je cijeli život bilo sa mnom pa nek' bude onda do kraja.

ŠTAJNER: Vi ste stvarno pisali...

GAŠO: Da... mislim, ne tak' dobro ko vi, al'...

Stanka, Štajner napeto gleda u Gašu.

ŠTAJNER: A moja knjiga vam se sviđa?

GAŠO: Velim vam, majstorsko djelo. I naslov je odličan.

ŠTAJNER: Kad ostariš smijati ćemo se zajedno.

Gašo se počne smijati.

GAŠO: Da, naslov... ja nisam mog'o ni naslov smisliti...

ŠTAJNER: Bi li vam smetalo da bacim pogled na te vaše bilješke?

GAŠO: Ma slušajte, to su samo amaterski pokušaji, ništa zanimljivo za vas. To su zapisi jednog malog čovjeka.

ŠTAJNER: Ja sam uvijek bio na strani malih ljudi. Rado ću to učiniti za vas.

GAŠO: Ma nemojte zbog mene, nema potrebe... mislim, zašto biste na mene trošili svoje dragocjeno vrijeme?

ŠTAJNER: Zašto ne? Jeste li vi pročitali moju zbirku? Jeste! I svidjelo vam se. Gledajte, ja ću ovo vaše sa zanimanjem pročitati. Hoće li mi se svidjeti – ne znam, ali hoću li biti a priori nesklon kao ovi antologičari prema meni – neću!

Gašo gleda u njega, nije mu baš drago.

ŠTAJNER: Ma ne bojte se! Ne grizem ja...

Štajner posegne prema Gašim papirima. Gašo slegne ramenima, mrak.

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POYODOM

OBLJETNICE

AKTUALNOSTI

VUK

HISTORIJE

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PRJEVODI

NOVE KNJIGE

DRAME

SLIKA SEDMA

U sobi stoje Dinka i Gašo, kao da se spremaju za ples, ali oboje su neodlučni. Kao da oboje imaju tremu. On kao da se ne usuđuje primiti je za ruku.

GAŠO: Nemojte se bojati...

DINKA: Ne bojim se...

GAŠO: Ni ja...

DINKA: Zar niste rekli da ste bili učitelj plesa?

GAŠO: Da...

DINKA: Onda?

Gašo je primi za ruku, a ona se počne smijati.

DINKA: Oprostite, al' meni je neugodno... što ak' nas netko vidi?

Gašo odmah ispusti njezinu ruku.

DINKA: Vi ste rekli da je to jednostavno..., a uopće nije jednostavno...

Dinka se odmakne od Gaše, a u njemu kao da se nešto prelomi.

GAŠO: Gledajte, Dinka, to stvarno nije teško. Treba samo skočiti u vodu. Korak lijevo, korak desno, i to je to. Zaplivat ćete ko ribica.

Gašo uključuje glazbu. Jednostavni valcer.

DINKA: A što ak' on sazna?

GAŠO: Nek' sazna da ste se zbog njega odlučili na ovakav korak. Malo je danas takvih žena... Ajmo, jen, dva, tri...

Gašo primi Dinku za ruku. Počnu plesati.

GAŠO: Jen, dva, tri, jen, dva tri, jen, dva, tri...

Gašini pokreti su uprkos godinama elastični, dok je Dinka pomalo nespretna. Plešu. Gašo vodi Dinku. Kad prestanu plesati, oboje su uspuhani.

DINKA: Uopće nije teško...

Dinka se odmakne od Gaše i sjedne na krevet. On sjedne do nje. Bulji u nju.

DINKA: Vi biste me stvarno mogli naučiti plesu?

GAŠO: Kak' ne, talentirani ste... elastični...

Stanka.

GAŠO: Imate lijepe zube.

Dinka ustane.

DINKA: Lijepe zube...

Stanka. Dinka zamišljeno promotri Gašu.

DINKA: Ne sviđa mi se kad mi komplementirate.

Gašo bi, naravno, više volio da je njegov komplement bolje prošao.

DINKA: Ak' obećate da ćete se ponašati pristojno, ja pristajem. Pristajem na ove vaše satove.

Gašo se nasmije, tog trena u sobu ulazi Štajner, pogleda ih, zatim vrati pogled koji je udubljen u papire koje mu Gašo daje da ih čita.

ŠTAJNER: Vidim, ja odem na sat vremena, a vi odmah udri u spletku...

Dinka se nasmije i veselo izađe van.

ŠTAJNER: Nikad je nisam vidio tako raspoloženu, što ste s njom radili?

GAŠO: Ništ'...

ŠTAJNER: Da nije ništ' radio... što on misli tko je, neki anđeo koji je ovdje došo popravljati tuđe živote... Dok ja čitam njegove amaterske uratke, on spletkari s bolničarkama. Jeste li možda izvijestili kolegicu da je kolega, odnosno moja malenkost, vikala ove noći?

GAŠO: Niste uopće vikali... il' sam ja tvrdo spavao...

ŠTAJNER: Tvrdo spavao. Tvrdo spavaju samo bezbrižne budale. Kak' možete mirno spavati? Zar ne vidite što se vani događa?

GAŠO: Što?

Stanka, Štajner u prvi mah ne zna što bi odgovorio.

ŠTAJNER: Odsustvo humanosti! Jedna opća ravnodušnost!

GAŠO: Ravnodušnost?

ŠTAJNER: Ravnodušnost prema svemu... prema ljudima, ravnodušnost prema meni...

GAŠO: Ja uopće nisam ravnodušan. Dapače, pohvalio sam vas.

ŠTAJNER: Mene? Mene ste pohvalili? Vi ste mene po-

hvalili? Tko ste vi da biste mogli mene hvaliti?!

Stanka.

GAŠO: Gledajte, ja vama nisam ništa učinio. Nit' sam kriv zbog nepravde koja vam je nanesena.

Štajner nastavlja s čitanjem Gašinih bilješki.

GAŠO: Ak' vam se ne čitaju moje bilješke, ne morate ih čitati. Ja vas nisam molio da to činite. Danas ujutro, rekli ste, dan ko stvoren za Voltairea, a onda ste uzeli moje bilješke.

ŠTAJNER: Sad me još optužujete da sam vam oteo tu vašu skribomaniju! A ja sam to uzeo zato da bismo prestali biti otuđeni jedni od drugih. Znete li vi što je to otuđenje?! Ljudi su danas otuđeni jedni od drugih, dijele sobu, a ne razgovaraju, ne poznaju se. Moj pokušaj zbližavanja s jednim malim čovjekom vi doživljavate kao napad?!

Stanka.

ŠTAJNER: Ak' hoćete, vratit ću vam vaše bilješke.

Stanka, Gašo gleda u daljinu, nasmiješen je.

ŠTAJNER: Pa dobro, vraćam vam ovu vašu salatu!

Gašo ne reagira, gleda pred sebe.

GAŠO: Izgleda da joj se ko čovjek sviđam.

ŠTAJNER: Kome?

Gašo ne odgovara. Stanka. Štajner se nasmije.

ŠTAJNER: Molim lijepo, vi da se svidate Dinki? Ona je pametna, lajava, duhovita... ja sam taj koji s njom dijeli valnu dužinu, mi se razumijemo zatvorenih očiju. To što smo u stalnom sukobu, iskusan muškarac može tumačiti jedino kao strah od privlačnosti. Da se ne ljubaka s onim kretenom od doktora, vidjeli biste vi. Znete li koliko sam žena ja imao? Nitko u ovome domu nije imao toliko žena kao ja. I to žena od formata. Ali o tome pravi muškarci ne govore.

Stanka, Gašo ga ne sluša, već se smije.

ŠTAJNER: Da..., no bolje je da zakopamo ratne sjekire... I da se pokušamo upoznati. Vi ćete ostati nešto dulje na životu od ostalih pa je onda bolje da se ne ujedamo, nego da se priviknemo na miroljubivu ko-

egzistenciju. A Dinku si izbijte iz glave!

Štajner uzima naranču i odlazi prema sanitarnom čvoru. Vraća se, odmjeri Gašine bilješke pa ih uzme sa sobom.

ŠTAJNER: I ne puštajte nikoga unutra!

Štajner ode prema sanitarijama. Gašo zaljubljeno gleda pred sebe. U sobu ulazi Gašina žena.

GAŠINA ŽENA: Ej... Ivane!

Stanka, Gašo preplašeno pogleda prema svojoj ženi.

GAŠINA ŽENA: Da si smjesta prestao s ovom glupom avanturom! Smjesta!

Mrak. Raštimana melodija njihova plesa.

SLIKA OSMA

Štajner sjedi na svom krevetu i čita Gašine papire.

ŠTAJNER: Nije loše... uopće nije loše. Za amatera. Jasnno da nedostaje vještine, ali ima nečeg autentičnog. Opisuje život. Život sa svim svojim surovostima. Stila nedostaje, ali, čudno, kao da to postaje vrлина.

Stanka.

ŠTAJNER: Da sam nekoć ko urednik raspolagao bilješcima ovakve kvalitete, uf, tada bih od ovoga mogao učiniti senzaciju. Malo glave i repa i da vidiš. A možda to i ne bi bilo dobro, donijeti glavu i rep. Možda je ovako bolje, sirovije, iskrenije...

Stanka. U sobu ulazi Dinka, donosi ručak.

ŠTAJNER: Što ima za jelo?

DINKA: Junetina...

ŠTAJNER: Junetina... ljepša riječ za govedinu. I to žilavu. U umaku prepunom cimeta. Kuha li kuharica ovdje išta bez cimeta?

Stanka. Pogleda Dinku.

ŠTAJNER: Danas lijepo izgledate... iako imate podočnjake. Izgledate ko tužna muza.

PREMIJER

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POYODOM

OBLAČNICE

RAZUMLIVOSTI

VON

HISTORIJS

MEDIA

TEORIJA

NOVI DEQUEVEDI

NOVE KNJIGE

DRAME

Dinka se nasmije.

ŠTAJNER: Gdje vam je prijatelj?

DINKA: Na kog mislite?

ŠTAJNER: Pa na mog kolegu, ne valjda gospodina doktora.

DINKA: Čita novine u biblioteci.

ŠTAJNER: Čita, ha, čita... i ja čitam... ovo što piše... ovo što je napisao kolega...

Dinka ga zainteresirano pogleda.

DINKA: I?

Štajner se pravi kao da mu je teško izreći pravu istinu.

ŠTAJNER: Dosta slabašno... pomalo amaterski...

DINKA: On o vašoj knjizi uvijek govori u superlativima.

ŠTAJNER: Svak' kaže ono što misli. Al' vama bi se ovo možda svidjelo. Ima nešto od malih ljudi. I svakako je bolje od novina. U njima ionako pišu samo idioti... Kad bolje promislim, danas izgledate baš pačenički erotično...

Ona preokrene očima i izade. Gašo uđe i sjedne na krevet. Štajner duboko uzdahne i odloži jednu stranicu.

ŠTAJNER: Vidite, kako se igramo... to su tipične igre spolova. Ona mi jednostavno ne smije dati do znanja da joj se sviđam.

Gašo duboko uzdahne, tužno sjedne na krevet.

GAŠO: Reko sam vam da ne čitate. Ništ' to ne valja. To su samo privatne škrabotine jednog šefa smjene u tvornici baterija. To nije ni za televizijsku seriju. Kad bolje razmislim, ipak sam to trebo zapaliti il' dat za stari papir. Ovak' je samo skupljalo prašinu. Ali Slavica nije dala. Ona je to voljela.

ŠTAJNER: Čime se bavila pokojna supruga?

GAŠO: Bila je domaćica.

ŠTAJNER: Domaćica i šef smjene u tvornici baterija. A u slobodno vrijeme, plesni par. Sigurno ste bili sretni.

Gašo samo kimne glavom, nije dobro raspoložen.

ŠTAJNER: Domaćica, ha?

GAŠO: Nije htjela drugo neg' bit domaćica. A zašto bi i radila, za nas je bilo dovoljno kad nismo imali djecu. Imate li vi djecu?

Stanka. Štajner odloži stranicu. Krene prema posluženoj večeri.

GAŠO: To je šteta. Da ja imam djece ne bi' sad bio na doživotnom izdržavanju!

ŠTAJNER: Nego?

GAŠO (*iznenađen pitanjem*): Valjda bi netko živio u tom mom stanu i njegovao me.

Stanka. Štajner teško reže meso. Jedu, mljackaju.

ŠTAJNER: Nema gore stvari od junetine.

GAŠO: Često smo u menzi imali junetinu. Al' ja se nisam hranio u menzi.

Stanka.

ŠTAJNER: Junetina u domu staraca... da...

GAŠO: Junetina... kakvu je junetinu Slavica spremala... topila se u ustima...

Stanka, jedu.

GAŠO: Dinka ide s doktorom u Beč, na liječnički bal...

ŠTAJNER: Molim... na liječnički bal?! Zar tako nešto uopće postoji?

Stanka, Štajner je zaprepašten.

ŠTAJNER: Već su balovi sami po sebi sramotni, a liječnički balovi su nešto najužasnije što je liječnička glava smislila. Pobiju na tisuće ljudi godišnje, a onda idu plesati. To joj svakako treba izbiti iz glave. Još k tome s doktorom, velite... Doktor... mlad je i nadobudan, a još k tome misli da je lijep... krpelj... i idiot. Svi su mladi doktori idioti, a da o starijima i ne govorim. Moraš im kupovati boce viskija da bi te uopće primili, a kamoli pregledali. Ništa ne znaju. A ovaj još k tome stalno afektira, neki mamin sin. Gospodine Štajner, koja čast...

Stanka.

ŠTAJNER: Što vi mislite, podriguje li se od cimeta?

Stanka.

GAŠO: Vi ne mislite da je dobro što je naša Dinka s njime?

ŠTAJNER: Dobro, sve je dobro što se dobro svrši.

GAŠO: Mislite li da bi' joj trebo davat poduku iz plesa?

ŠTAJNER: To ne! To je malograđanski običaj, ta vaša po-

duka. Vi ste to sigurno i u tvornici radili. Sulude sindikalne ideje. Obrazujmo radništvo! Neka pleše radnička klasa!

Stanka.

ŠTAJNER: Vama prija junetina?

GAŠO: Da nema toliko cimeta...

Štajner baci žlicu. Prestaje jesti.

ŠTAJNER: Ovdje se može jesti jedino voće. Jest da je iz Bugarske, ali u njega barem ne stavljaju cimet.

Stanka, Štajner se priprema kako bi nešto rekao Gaši.

ŠTAJNER: Slušajte... moram vam reći, ovi vaši zapisi, nije to loše. Mjestimično čak i jako dobro, a za vašu naobraženost i fantastično.

Gašo prestaje jesti i gleda u Štajnera.

ŠTAJNER: Da sam bio u žiriju za pisce debitante, sigurno biste dobili nagradu, a ovo bi vam tiskali. Ja bih svakako preporučio. Nekad su slušali moje savjete, a nije ko danas kad me ponižavaju i progone.

Stanka. Gašo kao da ne vjeruje.

GAŠO: Da vam se sviđa... to je lijepo od vas...

ŠTAJNER: Nego, ja sam mislio...

Značajno pogleda Gašu.

ŠTAJNER: A da im vratimo udarac?!

GAŠO: Udarac? Kome?

ŠTAJNER: Kako kome?! Tim bijednicima od antologičara, teoretičara i kritičara što se ujedno nazivaju piscima. Mojim bivšim kolegama. Danas je čak bolje biti kolega s vama nego s njima iako, dakako, mrzim kad nam govore "kolega".

Stanka.

ŠTAJNER: Mi bismo im trebali uzvratiti udarac!

GAŠO: O čemu pričate?

ŠTAJNER: Čovječe Božji, o vašim bilješkama, kako ne razumijete?!

Stanka. Gašo podigne.

ŠTAJNER: To je jako dobro... To je bolje od svega što oni isporučuju. Imate iskrenost, imate talent, jest, ima

i doze ljubavi. Ja inače ne volim ljubav, vrlo brzo se pretvori u nešto ljigavo i kičasto ukoliko autor nije genij, ali vidite... u vašem slučaju to i nije toliko grozno. Mali čovjek u tome će se prepoznati bez problema. Ja poznajem malenog čovjeka. Od njega nisam nikad bježao. Kad sam trebao potpisati knjigu malom čovjeku, ja sam to učinio bez trunke oklijevanja. Gledajte, mi ćemo se osvetiti, zajedno.

GAŠO: Kakva vražja osveta? Mene osveta ne zanima.

ŠTAJNER: Ne zanima. Što vi znate je li vas zanima ili ne zanima?! To je moja osveta, a vaša promocija.

GAŠO: Zašto bih ja uopće želio da se to objavi, da to svi mogu čitati?

ŠTAJNER: Ljudi obično pišu da bi objavili.

Stanka.

GAŠO: Ja ne! Ja sam vam to dao samo zato što ste inzistirali. Ja sam vašu zbirku pročitao, priznajem, jako me se dojmila, ali ovo moje... to nije za objavljivanje...

ŠTAJNER: Valjda ja znam je li za objavljivanje ili nije. Ja sam stručnjak, a vi ste amater. Dobar amater, ali još uvijek amater.

Stanka.

ŠTAJNER: Gledajte, morate samo nasloviti. Vjerujte mi... to je dovoljno dobro, i više nego dovoljno. To nije lošije od svega što sada objavljuju.

GAŠO: Dajte, molim vas...

ŠTAJNER: Suradujte... naslov... Gašini zapisi nije dobro. Recimo, Dnevnik učitelja plesa. Da, evo, prošla je sekunda, a već imamo dobar naslov. Malo ćemo samo mjestimice popraviti... ispraviti... usavršiti jezik, jezik, jezik vam je Ahilova peta, tu još ima mnogo prostora za napredak. Pazite, ja znam što radim... bio sam dobar urednik, strog, ali pravedan... nikada cenzor, iako se to, dakako, od mene očekivalo, nikad nisam bio cenzor... Zato je, naravno, trebalo učiniti koji kompromis. Kompromis da, ali cenzura ne.

Mrak.

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POVLDAVI

ORLIETNICE

AKTUALNOSTI

VOX

HISTORIJS

MEDIJI

TEORIJA

NOVI PREJEVODI

NOVE KNJIGE

DRAME

SLIKA DEVETA

Gašo čita svoje zapise. U sobi je Dinka. Posprema stvari od ručka.

DINKA: Kakav vam je bio ručak?

Gašo ne odgovara, udubljen je u čitanje.

DINKA: Neki kažu previše cimeta. Al' meni ne smeta.

Dinka kao da se zagrcnula, stavi ruku na usta.

DINKA: Ops! Oprostite! A vama?

GAŠO: Što?

DINKA: Kad ćemo opet vježbati?

Stanka. Dinka bi htjela započeti konverzaciju, ali Gašo ne želi.

DINKA: Gdje je gospodin Štajner? Ostavio je voće.

GAŠO: Otišo je na telefon.

DINKA: Na telefon, otkad je došao ovdje, nikome nije telefonirao.

GAŠO: Sad telefonira.

DINKA: A vi, što vi radite?

GAŠO: Mijenjam kraj.

Stanka. Gašo postaje vidno nervozan.

DINKA: Kraj?

GAŠO: Da. Kraj. Moram napraviti neke promjene...

DINKA: I vi ste pisac?

Stanka.

GAŠO: Ne, ja sam učitelj plesa.

Dinka primijeti Gašin sarkazam, postaje nesigurna.

DINKA: Dva pisca u jednoj sobi, zar to nije smiješno?

Nikad ne bih rekla da ste pisac.

GAŠO: Ne bih ni ja... nisam ja nikakav pisac...

DINKA: Niste pisac, a pišete.

Stanka, Gašo je pogleda, ne osobito strpljivo, ne-ma želje objašnjavati.

GAŠO: Da, pišem, jer kaže, moram riješiti kraj, zato pišem. Da riješim kraj, morao sam pročitati devet knjiga! A sad me, molim vas, pustite...

Stanka.

DINKA: Hvala vam na satovima plesa, iako sam željela da ih bude više. Sljedeći vikend idemo u Beč. Baš se veselim.

GAŠO: Da?

Stanka.

DINKA: Lijepo je razgovarati s vama.

Stanka. Pogleda ga. On to čuje, ali ne reagira.

DINKA: Bez vaše se pomoći ne bih usudila otputovati.

GAŠO: Moram se koncentrirati, molim vas.

DINKA: Da, treba se koncentrirati...

GAŠO: U mojim se godinama teško koncentrirati. Mislio sam da to znate. I da to poštujete. Molim vas, izađite van, ometate me!

Stanka. Dinka je povrijeđena.

DINKA: Kad ste došli ovamo, mislila sam, to je jedan gospodin, jedan dobri duh, jedan u kojega nema isključivo gorčine, a sada više ne želite razgovarati sa mnom. Što sam vam napravila?

GAŠO: Oprostite, ali trebam napisati novi kraj pa se moram koncentrirati.

Dinka izleti van. Gašo bijesno baci olovku na pod.

GAŠO: Pustite me na miru! Na miru me pustite! Samo da umrem... ništa više...

Stanka. U sobu ulazi Štajner.

ŠTAJNER: Uf, što ste joj to napravili? Prošla je pored mene kao furija?

Promotri neraspoloženog Gašu.

ŠTAJNER: Onda? Je l' pišete?

Stanka.

ŠTAJNER: Što? Ne ide vam. Ništa neuobičajeno. Pišite, pišite, pa će krenuti samo od sebe. Iskusnima uvijek krene. Dobro, vi nemate iskustva, ali znate o čemu govorim.

Gašo mu pruža papir. Štajner čita. Nezadovoljno baca papire na pod.

ŠTAJNER: Ne... ne... vi mene očito niste razumjeli... vi ste sami sa sobom u nesuglasju.

Stanka. Štajner čita, baca papire jedan za drugim.

ŠTAJNER: Kliše, ništa drugo nego kliše... ovo završava kao ljubavna priča iz ženskog časopisa. Dodajmo još malo seksa pa imamo i pornografiju! Ali nema veze, to je danas moderno!

Stanka, Štajner još uvijek čita, zatim baci sve papire na pod. Gaši je neugodno.

ŠTAJNER: Umjesto da napišete rasno književno djelo, vi se utapate u estetici banalnog i vulgarnog.

GAŠO: Kako? Pa nema ničeg vulgarnog.

ŠTAJNER: Da vas naučim, nisu samo psovke vulgarne.

Gašo ustukne pred Štajnerovim samopouzdanjem.

ŠTAJNER: Slušajte, on mora umrijeti!

GAŠO: Tko?

ŠTAJNER: Pa učitelj plesa, valjda.

Stanka, Gašo zamišljeno sjedne na svoj krevet.

GAŠO: Ali ja nisam umro, nisam još...

Stanka, Štajner odmjeri Gašu.

ŠTAJNER: Oho, gospodin se identificirao s glavnim likom, to je za svaku pohvalu, ali publiku to uopće ne zanima! Vi ne zanimate publiku, publiku zanima učitelj plesa!

Stanka. Štajner prilazi Gaši, euforičan je.

ŠTAJNER: Vi nemate pravo upropastiti svoje djelo, razumijete? Glavno lice mora umrijeti!

Stanka. Štajner se zamisli. Kao da se nečega dosjetio.

ŠTAJNER: Ili ne mora umrijeti, još bolje, ali njegova se duša mora promijeniti. Razumijete?! Mora doći do zamjene duša!

GAŠO: Kakve zamjene duša?!

ŠTAJNER: Jednostavne zamjene duša... njegove duše s dušom ovog đavla što ga stalno prati.

GAŠO: Ja ne znam hoću li to moći...

ŠTAJNER: Što ne biste mogli? To je sitna promjena. Malen korak za nas, ali velik za vaše djelo. Vi samo morate imati povjerenja! Nisu veliki književnici nužno genijalci, veliki su književnici veliki jer imaju povjerenja. Kad biste samo čuli kome sam ja sve izbacivao kompletne odlomke i mijenjao krajeve? Kompletnoj antologiji, ovoj ovdje iz koje sam nepravedno izbačen i prešućen.

Štajner se u euforiji približio Gaši, drži ga za košulju.

ŠTAJNER: Mora doći do zamjene duša!

GAŠO: Ali ovo ovdje (pokazuje na bilješke) je moj život, gospodine Štajner, a ne vaš...

Stanka. Štajner malo posustane.

ŠTAJNER: Jasno da nije moj. Da nisam cijeli život upropastio baveći se antitalentima, moj bi život danas bio roman. O njemu bih mogao pisati. A ne o nedarovitim mamlazima kojima sam dijelio nagrade, a danas mi pljuju u tanjur!

Mrak.

SLIKA DESETA

Štajner sjedi za pisačim strojem. Piše. Gašo leži na krevetu, čita knjigu.

ŠTAJNER: Nije mi prvi puta... nije mi prvi puta da svoj vlastiti talent žrtvujem za umjetničko djelo drugoga! (Sebi.) Ne zna napisati kraj... Hvala Bogu da ne zna, kako bi i znao napisati kraj kad ne zna pisati. Dobro da je isporučio ovo što je isporučio.

Stanka. Okrene se prema Gaši.

ŠTAJNER: Slušajte... Jutro i rosa. Kapljice. Ujutro kapljice na zelenilu. Na zelenilu svjetla noćne rasvjete. Sve se promijenilo i zamijenilo. Tako i on. I gradski je asfalt bio umiven, kao i on. Što kažete?

Gašo ne reagira.

ŠTAJNER: Mistično... sudbonosno... iz ovog poglavlja moramo osjetiti sudbonosnost.

GAŠO: Gledajte, mene to više ne zanima, ni to ni nekakva zamjena duša. Vi ste to odlučili uzeti u svoje ruke pa molim lijepo, izvolite...

ŠTAJNER: Prestanite, molim vas, biti malodušni! Ja upravo dovršavam vaš roman, vaš roman kojeg smo ponudili u onoj vašoj verziji i koji je, podrazumijeva se, odbijen. Ja vam ovdje pomažem i bilo bi lijepo kad biste me u tome podržali.

GAŠO: Podržao ili ne podržao, isto nam se piše. Ja sam pogriješio što ga davno nisam dao sakupljačima staroga papira. Eto, to je bila moja pogreška!

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

HAZGONIRI

POVODOM

OBLJETNICE

AKTUALNOSTI

VOY

HISTORIJSKI

ACDIP

TEORIJA

NOVI PREJEVODI

NOVE KNJIGE

DRAME

Štajner izvlači papir iz stroja.

ŠTAJNER: Ma šta se ja tu mučim?! Kome ja tu činim uslugu? Dosta mi je vas i vašeg gubitničkog stava! Ako su vas ponižavali cijeli život, ne moraju to raditi sa mnom! I neće! Vama je, kažete, svejedno?

Stanka. Gašo ne reagira.

GAŠO: Lijepo su vam rekli, nismo zainteresirani...

Štajner ga pogleda.

ŠTAJNER: Jasno da kažu nismo zainteresirani, koliko puta sam ja rekao nisam zainteresiran i to s mnogo više odlučnosti?!

U tom trenutku u sobu ulazi Štajnerova kći. Muk. Gledatelji u prvi mah ne smiju znati radi li se o Štajnerovoj ili Gašinoj maštariji. Štajner prestane pisati.

GAŠO: Oprostite, koga tražite?

Muk, Štajnerova kći pogleda oca. Štajner joj okrene leđa, Gašo zbunjeno gleda u prizor. Štajnerova kći kratko odmjeri Gašu; očito ne traži njega.

GAŠO: Bolje da ja idem...

ŠTAJNER: Slobodno ostanite...

Štajnerova kći zahvalno pogleda Gašu, ovaj ustane i ode.

ŠTAJNER: Rekao sam, možete ostati...

Štajnerova kći pogleda Gašu koji iziđe iz sobe, zatim oca koji nastavlja s pisanjem, ignorirajući je.

ŠTAJNER: Pretpostavljam da si došla jer nešto trebaš. Sva djeca dolaze kad nešto trebaju.

ŠTAJNEROVA KĆI: Nećeš me pitati hoću li sjesti?

ŠTAJNER: Razumije se da možeš sjesti...

Stanka.

ŠTAJNER: Nosiš li kakav papir koji trebam potpisati? Ja sam stručnjak za potpise. Potpisi su moja uža specijalnost...

ŠTAJNEROVA KĆI: Ne, potpisao si sve što si trebao potpisati...

Stanka. Štajner uvrijeđeno gleda u stranu.

ŠTAJNER: Trebaš novaca? Ja plivam u novcima, ako trebaš, samo reci.

Stanka.

ŠTAJNEROVA KĆI: Tata, nisam došla razgovarati o onome što nije bilo niti će biti.

ŠTAJNER: Došla si mi reći da me prezireš? Što sam cijeli život plaćao, što sam ti ostavio stan i što sam nazivao ljude kad su trebale veze... Veze, uvijek veze, nikad ništa bez veza. Čak ni u ovaj brlog bez veza.

ŠTAJNEROVA KĆI: Ja nikad ništa nisam tražila.

Stanka. Štajnerova kći sućutno pogleda oca.

ŠTAJNER: I ja bih na tvom mjestu prezirao mene. Ništa lakše nego prezirati mene. I uvlačiti me u krug grižnje savjesti. Ali ja nemam grižnju savjesti da sam bio loš otac.

ŠTAJNEROVA KĆI: Nisi bio loš otac. Nisi bio otac uopće. Ali nisam zato došla i nemam sada namjeru slušati tvoja predbacivanja. Nisam došla zato da se pomirimo niti da uspostavimo odnos. Došla sam ti reći nešto što bi trebao znati.

ŠTAJNER: Da? A što to?

ŠTAJNEROVA KĆI: Umrla je mama...

Mrak.

SLIKA JEDANAESTA

Gašo je u gaćama i noćnom haljetku. Mijenja žarulju na svom noćnom ormariću. Zastane, odjednom se ukoči. Dogodilo mu se nešto neugodno.

GAŠO: K vragu... prokleta bila...

Okrene leđa publici, rastvori haljetak.

GAŠO: I teče, teče, teče jedan slap, što u njemu znači moja mala kap.

Zatvori haljetak, izvuče prijavu pelenu. Tog trenutka u sobu ulazi Dinka. Ona ugleda Gašu kako drži pelenu u ruci. Sakrije je iza leđa.

GAŠO: Gle, jedna duga u vodi se stvara, i sja i dršće u hiljadu šara.

Gašo je gleda osramoćeno. Ona mu želi uzeti pelenu, ali on uzmakne.

GAŠO: Taj san u slapu da bi mogo sjati, i moja kaplja pomaže ga tkati.

Gašo ode s pelenom prema sanitarnom čvoru. Dinka gleda za njim. Spusti pogled i stane pospremati Štajnerov krevet. Zastane, vidimo da je na rubu plača. Iz kupaonice se vraća Gašo.

GAŠO: Onda, kak' je bilo u Beču?

Stanka, vidimo da je Dinka nesretna.

GAŠO: Oprostite... zar niste bili u Beču?

DINKA: Ja sam mislila to će biti najljepši dani u mom životu. On uopće nije želio plesati. Uopće nije želio govoriti romantične stvari.

GAŠO: Nego što...

DINKA: Reko je da mi želi pregledati pluća.

Nasmije se pa opet zaplače.

GAŠO: Doktor?

DINKA: Zaključao je vrata hotelske sobe i to je bilo to. Obavili smo što smo trebali. Onda je objasnio da ne želi ozbiljnu vezu, da je njegova majka protiv ozbiljnih veza... i onda smo otišli na bal... ja sam se napila... on se ispričavao svojim prijateljima, sjećam se da se ispričavao. I trebao se ispričavati.

GAŠO: Zašto?

DINKA: Povratila sam. Prvo po košulji njegova prijatelja, onda po njegovim hlačama, a na kraju po tepihu.

Stanka.

DRAME GAŠO: Dakle... nije bilo uspješno.

DINKA: Nije.

DINKA: Rekao je... to je za mene jedna lijepa avantura, tak' je reko. Jedna lijepa avantura. Vi znate što ja mislim o avanturama. A ja sam mislila to će mi biti najljepši dani u životu. Poput medenog mjeseca, samo što će se sve dogoditi prije.

GAŠO: I dogodilo se...

DINKA: Mislila sam da me nitko ne može tak' poniziti. Osjećala sam se kao...

GAŠO: Kao kakva mlada djevojka koja je na putu izgubila nevinost i sada je vuku po blatu...

DINKA: Molim?

GAŠO: Kao kakva naivna junakinja koja iz provincije dolazi u grad i biva osramočena. Ipak smo vam morali dati nešto da pročitate... iz upozorenja...

DINKA: Što to... pričate...

GAŠO: I kako ste plesali?

Dinka se polako smirila. Nasmije se.

DINKA: Kao slonica... Predobro... predobro za njega...

Gašo je primi za ruku.

DINKA: Inače tam' vam se pleše rokenrol... sva ona vještina bila je...

GAŠO: Suvišna.

Dinka pogleda Gašu, gledaju se tako jedno vrijeme, onda ga ona zagrlji pa počne plakati. I Gašo prihvati zagrljaj iako je zbunjen i nesretan.

GAŠO: Dinka!

Dok stoje zagrljeni, Dinka je naslonjena na Gašu, a on je smeten, ne zna što bi.

GAŠO: Znate... moja supruga... vi mene jako podsjećate na moju suprugu. Vi ste sigurno posesivni, i ona je bila posesivna. Ona kad se uhvatila, drži pa ne pušta...

DINKA: A vi ste ko moj tata...

Gašo joj dira kosu, ona se ne buni. On je zbunjen. Odu prema njegovom krevetu. Ona legne tako da glavu stavi u njegovo krilo.

GAŠO: Moja Slavica je imala isto tako krasnu kosu... Znate, bila je razumna, a u isto vrijeme vatrena. Ja zapravo ne znam kako to žene postižu, ali ona je bila takva.

DINKA: Moj tata je bio pun razumijevanja. Nije bio tako ljubomoran kao drugi očevi.

GAŠO: Ali Slavica je bila ljubomorna. A i vi ste sigurno ljubomorni. Kad bi vas vaš budući prevario, uh, taj bi vidio svoga Boga.

Dinka se nasmije.

DINKA: Mislite? A moj tata nikad nije prevario moju mamu... to je jedna od onih stvari za koje sam u životu sigurna. A nisam sigurna nije li moja majka možda prevarila moga oca...

GAŠO: Vi ne biste mogli prevariti... jer vi kad zapnete... onda je to to...

DINKA: Vi ne biste nikad?

GAŠO: Što?

DINKA: Pa ono... iskoristili priliku...

GAŠO: Nisam nikad.

DINKA: To sam i mislila...

Leže, miruju na krevetu, u sobu ulazi Štajner. Gleda ih zaprepašteno. Mrak.

SLIKA DVANAESTA

Štajner svlači odijelo, razvezuje kravatu. Gašo je već u krevetu.

ŠTAJNER: Dobro ste prošli. Imate sreće što vas nije čušnula. Ona je iz grube i neuglađene sredine pa joj takva ponašanja sigurno nisu strana.

GAŠO: Ni taknuo je nisam.

ŠTAJNER: To što ju je ostavio onaj razmaženi dripac ne daje vama pravo da je pipkate.

GAŠO: Htio sam je utješiti.

ŠTAJNER: Utješiti? Mislite, uhvatiti na krivoj nozi. Iskoristiti priliku.

GAŠO: Priliku za što?

ŠTAJNER: Dajte, nemojte se praviti ludi. Znamo mi muškarcima što to znači zaskočiti ženu na krivoj nozi.

Stanka. Štajner ga ljutito pogleda.

ŠTAJNER: A taj ljigavi doktor. Nikad mi se nije svidao. Uostalom, dobro znate što mislim o doktorima, a ovaj će još čut za mene.

GAŠO: Nek' čuje! Dinka je jedna dobra žena.

Stanka. Štajner se zamisli.

ŠTAJNER: Dobra žena... što je to dobra žena? Ima li toga uopće? Ja sam mislio da je moja supruga bila dobra žena.

Stanka.

ŠTAJNER: Moja supruga je bila dobra žena. Skromna, a vrijedna. Voljela je umjetnost iako nije bila umjetnica. A takve su žene najbolje. Sačuvaj nas Bože ambicioznih žena.

Stanka. Štajner guli bananu.

ŠTAJNER: Banalni nesporazumi spriječili su nas da budemo sretni do kraja života – dok nas smrt ne razdvoji.

Štajner se sprema leći. Zagriže bananu.

GAŠO: Al' život se sastoji od banalnih nesporazuma. Da vas netko pita što je život, što biste mu rekli? Ja bi' reko, zbroj banalnih nesporazuma.

ŠTAJNER: Kad je morala birati između sebe i mene, odabrala je mene. Ali to je bilo prvi put. I drugi je put odabrala mene, ali onda negdje peti ili šesti put... Nije za zamjeriti. Svaka bi sigurno odabrala sebe. Je li tako?

Gašo slegne ramenima.

ŠTAJNER: Poslije se preudala. Za uvoznika fotokopirnih strojeva. Meni govore da sam škrt, a istodobno plivaju u novcu. Kćeri nije za zamjeriti, stalno je pod njihovim utjecajem.

Stanka.

ŠTAJNER: Jedino dobro kod sprovoda je to što sretnete nekog. Otkad sam se zavukao u ovu špelunku, posve sam se prestao družiti s ljudima. Vas tu ne ubrajam...

Razočaran Gašin pogled.

ŠTAJNER: Mislim na ljude iz struke, ne na ljude uopće.

Stanka. Štajner značajno pogleda Gašu.

ŠTAJNER: Sreo sam neke osobe i mislim da bi moglo doći do nekih dobrih vijesti... mislim na naš projekt...

GAŠO: Projekt?

ŠTAJNER: Vaš i moj, to je naš zajednički projekt, ne samo moj...

GAŠO: To me ne zanima. Radite što vas je volja.

ŠTAJNER: Što me je volja... Onda, niste zainteresirani za honorar? Evo, dat ću vam pedeset posto... što je pošteno... to nisu visoki honorari, razumije se, ne proizvodimo mi fotokopirne strojeve ili baterije, nego umjetnost...

GAŠO: Koliko?

ŠTAJNER: Dvije tisuće kuna...

Stanka.

GAŠO: Ja nisam ekshibicionist. Da moja intima završi prvo u izlogu, poslije na sniženju, a ja dobijem dvije tisuće...

ŠTAJNER: Tisuću... dijelimo po pola...

GAŠO: No, baš lijepo, moja bi se Slavica u grobu okrenula.

ŠTAJNER: Uvijek ste govorili da joj se sviđelo što ste pisali. Ajde, nemojte mi reći da to nikad niste htjeli objaviti. Možda niste pokušali, ali svakako ste htjeli, sigurno ste i maštali o tome, ali bilo je suviše stida i premalo hrabrosti. A sad imate mene.

Stanka, Gašo promatra Štajnera.

GAŠO: Ne...

ŠTAJNER: Molim?

GAŠO: Ne, ja kažem ne!

ŠTAJNER: Jeste li vi normalni? Znete li vi što propuštate?

PREMIJERE

GAŠO: Prilikom da cijelom svijetu izložim svoje intimno rublje. Za tisuću kuna.

POSTRETI

FESTIVALI

RAZGOVOR I

Stanka.

POVODOM

ŠTAJNER: Da, nije velika para.

OBLJETNICE

GAŠO: Al' je velika sramota.

ACTUALNOSTI

Stanka. Štajneru kao da je nešto palo na pamet.

VOĐA

ŠTAJNER: Ak' sam dobro shvatio, vi ste protiv svoga imena na koricama knjiga.

HELETRONIS

MEDIJ

GAŠO: Dobro ste shvatili.

TEORIJA

ŠTAJNER: Da, mnogi su se pokajali što su na korice knjige stavili svoje ime. Ali za to postoji rješenje.

NOVI PREVEDBI

NOVE KNJIGE

DRAME

Stanka. Gašo gleda u Štajnera. Protiv dobrog rješenja ne bi imao ništa protiv.

ŠTAJNER: A takvom sam rješenju već više puta pribjegavao.

Stanka, pogled pun iščekivanja.

ŠTAJNER: Možemo koristiti pseudonim. Ništa lakše nego smisliti pseudonim. Ako smo smislili ime za knjigu, možemo smisliti i ime pisca.

Stanka.

ŠTAJNER: U tom slučaju... jasno da se slažete...

Štajner se rukuje s Gašom. Zadovoljno trlja ruke. Odlazi prema sanitarijama. Zastaje.

ŠTAJNER: Knjiga može izaći već za dva mjeseca. Petsto primjeraka za početak, tvrde korice i sve kako tre-

ba... još moramo dogovoriti detalje. A promocija, u Društvu književnika, ili biste vi možda negdje drugdje. Vi ćete biti prisutni, naravno, inkognito, kao pisac-duh.

Štajner odlazi u WC, čujemo zvuk mokrenja.

GAŠO: Kao duh. To je dobro biti – duh na promociji svoje knjige.

ŠTAJNER: Ma važno je da knjiga izađe, da objavi svijetu svoju poruku.

GAŠO: Imate pravo. Zapravo bih trebao likovati.

ŠTAJNER: Naravno.

Stanka. Štajner se vraća.

ŠTAJNER: Inače, moram vam reći... nećete biti nezadovoljni, dapače... s ovim što ide u tisak, stilski čisto, jezik popravljen, a ima dozu autentičnosti... zašto ne pročitate? Nije moguće da vas baš nimalo ne zanima...

GAŠO: Dat ću se iznenaditi...

ŠTAJNER: Čekate, dakle, promociju...

Stanka, Štajneru je malo neugodno.

ŠTAJNER: Inače, moram vam priznati... ja sam se ko čovjek posve zblizio s tim vašim bilješkama... Ak' znate na što mislim... kao da sam ja taj učitelj plesa, iako naravno nisam nikakav plesač.

Stanka. Štajner razmišlja, Gašo napeto iščekuje.

ŠTAJNER: Volio bi' da sam svoju ženu mogao tol'ko voljeti kao vi vašu Slavicu. Da, to se vidi... znate... da ste je voljeli...

GAŠO: Banalni nesporazumi...

Štajner je zamišljen, osmjehne se pomalo pono-sno, vraćen u stvarnost.

ŠTAJNER: Da... Zapravo sam složio jedan ljubavni roman. Posve neočekivano. Pravu odu ljubavi... o dušama koje se mijenjaju...

Mrak.

Sljedeća promjena zahtijeva veću vremensku stanku.

Čujemo padanje kiše.

Čujemo pljesak, ali ne gromoglasan, nego tih i sporadičan.

SLIKA TRINAESTA

Kiša i dalje pada. U sobi je Gašina žena. Otvara prozor, gleda van. Nestrpljiva je. Prilazi krevetu, izvlači papire iz kartonske kutije. Pokušava ih zapaliti, ali vatra ne prima papir. Počinje derati papire. Bijesna je. U sobu ulazi Gašo, moker od kiše. Ona ustane, bijesno ga pogleda.

GAŠINA ŽENA: Ti si, dragi, svuko moje gaćice pred cijelim općinstvom!

Stanka.

GAŠINA ŽENA: Postojao je dogovor da to nikome ne pokazuješ! A ti ne samo da si pokazao nego si našu intimu pustio u prodaju! Ti si, dragi, izdao naš brak!

GAŠO: Dosta! Bilo je dosta!

Stanka, Gašina žena nije navikla na takav ton.

GAŠO: Mislim da je došlo vrijeme da odeš!

Stanka.

GAŠINA ŽENA: Ali dragi...

GAŠO: I prestani mi govoriti "dragi".

Stanka. Gašina žena zatečena je takvim tonom. Gašo je bijesan, ali se suzdržava, kao da želi pregristi usnicu. U sobu ulazi Štajner, i on je moker i zadihan.

ŠTAJNER: Gdje ste vi odjurili?

Stanka. Štajner zatvara prozor iza kojeg pada kiša.

ŠTAJNER: Što vam je? Otvorili prozor, porazbacali papire, umjesto da slavite...

GAŠO: Da slavim što?!

Stanka. Gašo uzme novac iz kaputa baci ga na svoj krevet.

GAŠO: Svoj prvi književni honorar?!

Neugodna stanka.

GAŠO: Moj pseudonim nije Boris Štajner! Mi se nismo tako dogovorili!

ŠTAJNER: Čekajte... da vam objasnim... nije sve to tak' jednostavno kak' vi mislite...

GAŠO (svojoj ženi): Nitko neće znati da se radi o tvom intimnom vešu!

Štajner ne vidi Gašinu ženu pa je u čudu, misli da je Gašo skrenuo.

ŠTAJNER: Dajte, smirite se... vi imate vrućicu...

GAŠO: On je na moje zapise potpisao sebe... on nije ispoštovao dogovor, nego je stavio svoje ime! Od svih imena na cijelom svijetu on je odabrao upravo svoje.

Gašo ljutito krene prema Štajneru, kao da ga želi ubiti.

ŠTAJNER: Smirite se! Čujete li, smirite se!

GAŠO: Vi ste razbojnik! Falschspieler! Vi ste ukrali moj roman...

Štajner sad mijenja raspoloženje, kao da mu je dosta Gašine vike.

ŠTAJNER: Što to pričate?! Lijepo ste rekli da radim s njime što me volja... dali ste mi odriježene ruke!

Gašina žena prilazi Gaši, želi ga dotaknuti, ali on se otrese. Štajneru je kao pomalo žao.

ŠTAJNER: Nitko nije htio nepoznato ime... mislim, nije drukčije išlo. Oni su htjeli moje ime... samo moje ime...

GAŠO: Vi ste osoba bez kriterija, bez ukusa i morala. Vi ste zloupotrijebili moje povjerenje. Vi ste ukrali moje djelo!

ŠTAJNER: Ja sam napiso vaše djelo... vi polupismena neznalice!

GAŠO: Zašto ste se onda išli potpisivati na roman polupismene neznalice?!

Gašo krene prema Štajneru, žena ga zaustavi.

GAŠINA ŽENA: Ljubavi, smiri se... on je...

GAŠO (svojoj ženi): Ti šuti! To se u krajnjoj liniji tebe ne tiče...

ŠTAJNER: Vidi ti njega! Sad me se ne tiče... hvala Bogu da me se tiče...

GAŠO: Prije trideset godina niste ih htjeli objaviti. Prije trideset godina poslali ste mi pismo!

ŠTAJNER: Što?! O čemu vi pričate?!

GAŠO: Imali ste ove moje bilješke na čitanju. Nakon osam mjeseci poslali ste mi pismo i napisali da vam je žao... točno se sjećam što ste napisali... nije dovoljno ukorijenjeno u našu zbilju... to su bile vaše riječi... ekstemporalna neukorijenjenost u zbilju socijalističkog čovjeka... to ste vi i to je vaš ukus!

ŠTAJNER: Ja se nisam koristio takvim argumentima. Vi se šalite?!

GAŠO: Ne šalim se!

GAŠINA ŽENA (ljutito): Zašto mi ništa nisi rekao?! Zašto me nisi pitao?!

GAŠO: Jasno, Slavici nisam rekao ni za odbijenicu.

ŠTAJNER: Vi ste mene prevarili!

Štajner otkopčava košulju, sjedne, vruće mu je.

GAŠO: Ja vas?! Vi ste mene odbili. I onda me, trideset godina poslije, ponovno izigrali. Ja nikog nisam prevario! Možda sam prešutio istinu, ali to nikako nije isto!

Stanka. Štajneru nije dobro.

GAŠO: Cijeli sam život proveo s tom vašom odbijenicom u glavi!

ŠTAJNER: To nije moguće, ja vaš rukopis nisam čitao. Sigurno! Sjetio bi' se, sto posto... Možda je netko... koji put'... rijetko... bi' pročitao nekoliko stranica, a onda prepustio mladim snagama da napišu recenziju.

GAŠO: A vi onda samo parafirali.

Stanka.

GAŠINA ŽENA: Kako si mogao?!

GAŠO: Da nije bilo tebe, do svega ovoga ne bi ni došlo... ti si ta koja nije dala da papire bacim u plamen!

Stanka, Gašu ponovno hvata bijes, Štajneru nije dobro.

GAŠO: A vi, vi ste jedna sebična napuhana ništarija... to ste vi... lopov intelektualni... akademik razbojnik!

ŠTAJNER: Vama je ionako bilo svejedno... vama je bilo svejedno... a oni nisu htjeli nepoznato ime...

GAŠO: Svi ste vi od iste sorte... govnersko antologičarske... Jedan govnerski cenzorski um, to ste vi! I to svi znaju...

Štajner se okrene, primi se za srce pa za vrat. Padne na koljena.

GAŠINA ŽENA: Ivane, pomози mu!

Stanka, Štajner još neko vrijeme posrće, a Gašo ga gleda.

GAŠINA ŽENA: Pomози mu! Što čekaš?!

SLIKA ČETRNAESTA

Gašo i Štajnerova kći. Ona je zamišljena, na rubu plača, on vezuje kravatu.

ŠTAJNEROVA KĆI: Kad sam bila curica, vidjeli bismo se dva-tri puta godišnje. Došao bi po mene da provedemo praznike zajedno. Izdržao bi tri dana na moru i pobjegao natrag, a mene vratio mami. Hitni poslovi, tako bi rekao. Kad bih bila kod njega, sjedio bi u fotelji i nešto pisao. Kad mu nije išlo, izveo bi me na ručak i napravio incident u gostionici. Kad mu je išlo, zaboravio bi me nahraniti. Moj otac je monstrum...

Stanka. Gašin izraz lica odaje novu nijansu zločestoće.

GAŠO: Monstrum vam je ptica selica.

ŠTAJNER: Što ste rekli?

GAŠO: Vi ste rekli. Da je vaš otac monstrum.

ŠTAJNEROVA KĆI: Vi niste... znam da niste...

GAŠO: U svima nama čuči jedan mali... zeleni...

ŠTAJNEROVA KĆI: Što?

GAŠO: Monstrum... Vidite, ja sam, recimo, poželio ubiti ga.

ŠTAJNEROVA KĆI: Potpuno vas razumijem.

GAŠO: Skup banalnih nesporazuma!

ŠTAJNEROVA KĆI: To ste lijepo rekli.

GAŠO: Idite do njega. On vas treba.

Stanka, Štajnerova kći ne odgovara.

GAŠO: Svi smo mi puni ožiljaka. Vaš otac nikako nije svetac i to svi znamo. I za ožiljke koje ima...

ŠTAJNEROVA KĆI: A što je s mojim ožiljcima?

GAŠO: Da vas ima... možda ne bi bio toliko sklon... samoranjavanju...

Stanka.

GAŠO: Mislim, kako hoćete, mislim, ako ne želite, ne idite zbog njega. Oдите zbog sebe. Zbog osjećaja humanosti, razumijete? U današnjem svijetu valja poštivati načela humanosti, zar ne?!

Stanka. Štajnerova kći obriše suzu. Mrak.

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

OBLJETNICE

ANTIJALNOSTI

VOX

HISTORIJS

MEDIA

TEORUA

NOVI PREVEDBI

NOVE KNJIGE

DRAME

SLIKA PETNAESTA

Glazba. Gašo otvara prozor. Zrači. Posprema stvari u sobi koja je bila u neredu. Ogledava se. Uzima jednu knjigu.

GAŠO: Dnevnik učitelja plesa... dan kao stvoren za Štajnera... južina je sve jača... savršen dan za Štajnera.

Stanka.

GAŠO: Slavica više ne dolazi, a Dinka me izbjegava.

Stanka.

GAŠO: Što čovjeku preostane, nego da čita. Mislio sam opet početi zapisivati, ali onda sam se predomislio. Ima ih dovoljno koji zapisuju. Kao da bi to donijelo išta dobroga.

Odjekne grom, čujemo kišu, pravi pljusak.

GAŠO: Eto ga na! Ne možeš ni prozračiti kako treba. Ni prošetati. Neki sam dan otišao na šetnjicu, do svoga stana. Nisam pozvonio, cijeli je hodnik bio pun građevnog materijala. Spretni su i lukavi, mladi ljudi. Preuređuju, nadograđuju, pregrađuju, a nama ostaju samo uspomene. I to ako ostanemo zdravi i pri svijesti.

Ulazi Štajner, Dinka mu pomaže u hodu.

GAŠO: Onda, što govori kći? Je li se udaje?

ŠTAJNER: Imam dobru kćer... skoro svaki dan je ovdje...

Štajner sjedne, okrene se Dinki.

ŠTAJNER: Magistrica oceanografije... uvijek je voljela more i životinje...

GAŠO: Nježna duša, pjesnička...

Stanka.

ŠTAJNER: Kog će joj vraga ta oceanografija, ne znam.

Štajner značajno pogleda Dinku.

ŠTAJNER: Možda je mogla postati liječnica. A što je postala, doktorica za planktone?

Dinka želi pomoći Štajneru, ali on ne dopušta.

ŠTAJNER: Pustite me... mogu sam..., ali dobra je djevojka... treba je poduprijeti... želi djecu, a nije više ni najmlađa...

GAŠO: Nije pametno imati djecu. Posebno nije pametno imati djecu u njezinim godinama.

Štajner se primiče krevetu, Gašo gleda u Dinku i Štajner gleda prema njoj. Ona pak mirno stoji.

GAŠO: Što ima za večeru?

DINKA: Pileći paprikaš.

GAŠO: Pileći paprikaš?

ŠTAJNER: U umaku od cimeta?

Dinka neodlučno stoji nasred sobe. Štajner pogleda Dinku.

GAŠO: Što vi gledate?

DINKA: Ja sam se zapravo došla oprostiti...

ŠTAJNER: Dinka?

GAŠO: Kakve to gluposti pričate?

DINKA: Danas mi je zadnji dan.

GAŠO: Kakav zadnji dan?

DINKA: Zbog ovih glasina, najbolje je otići, mislim zbog svih ovih neugodnosti.

GAŠO: Što to pričate, kakvih neugodnosti?

ŠTAJNER: Ajde, kao da ne znate da je doktor na disciplinskom...

DINKA: Pokrenuli su nekakvu internu istragu. Stigla je anonimna prijava... za mene. Zapravo za doktora... za seksualno zlostavljanje...

Štajner pogleda Gašu kojemu je neugodno.

DINKA: Svi misle da sam ja prijavila, nisam, kunem se... Stoga je bolje da...

GAŠO: To su gluposti! Vi morate ostanite! Vi jeste bili seksualno zlostavljani! To vam svaki odvjetnički pripravnik može razložiti. Vama su bila ugrožena elementarna prava, prava žene, prava djelatnice, prava ljudskog bića. Vaš doktor zaslužuje tužbu, on se nije pridržavao načela humanizma.

DINKA: Gledajte, meni je svejedno i za načela i za doktora.

GAŠO: Onda ostanite!

DINKA: Putujem u Švedsku... teti...

ŠTAJNER: Došlo je vrijeme za avanture?

DINKA: Upravo tako...

Prilazi Gaši, stisne mu ruku, nakon toga Štajnera poljubi u obraz, mahne i ode.

GAŠO: Vi, sretniče!

ŠTAJNER: Zašto mislite da sam sretan?

Stanka.

ŠTAJNER: Smijem pogađati tko je autor anonimnog pisma?

GAŠO: Što vam to pada na pamet?

Stanka. Gašo se podmuklo osmjehne.

GAŠO: Neka, zaslužio je dripac...

ŠTAJNER: Inače, ja sam rekao da će još čuti za mene... da ste pustili, ja bi'...

GAŠO: Što biste vi? Kao i inače, puno priče, a malo rada... Da nisam napravio što sam napravio, sad bi dripac hodao nekažnjeno!

ŠTAJNER: Malo rada! Da nije bilo mene, sad ne biste imali knjigu...

GAŠO: Da, to je vaša zasluga... svaka čast... imamo knjigu koju nitko nije ni kupio, nitko ni pročitao, a kamoli napisao kakvu kritiku. Imamo knjigu, nastalu u tajnosti.

ŠTAJNER: Pa to vama i paše, kak' sam shvatio. A i meni je prestalo smetati. U svakom slučaju, ja se sad ko čovjek ne bi' svado s vama.

Stanka.

ŠTAJNER: Ja se više ni ne smijem uzbuđivati. Zabranjuju mi moje premosnice.

GAŠO: Vidim da se uopće ne uzbuđujete. Ne uzbuđujete se ni zbog čega. Spavate kao bebica. Kao da živimo u savršenom svijetu.

ŠTAJNER: Da... svijet ne možemo promijeniti...

Stanka.

GAŠO: Premosnice, kako to zvuči, mostovi do vašeg srca, romantici bi rekli ponovno izgrađeni. Ali ja sam prestao biti romantik. A vama romantika nikad nije ležala.

ŠTAJNER: Da nije vas i ovog glupog slučaja, sada sigurno ne bi' imao premosnice.

GAŠO: Umjesto da budete zahvalni što sam vam spasio život, vi još i optužujete.

Stanka. Štajner liježe na krevet.

ŠTAJNER: Premosnice... bilo bi bolje da nova sestra bude ružna... ili možda ne... što vi kažete?

GAŠO: Bilo bi bolje da je lijepa. I da nosi uniformu.

Stanka. Štajner se osmjehne.

ŠTAJNER: Zamislite... možda postanem djed...

GAŠO: Tko bi rekao da vam to pristaje?

ŠTAJNER: Meni da pristaje biti djed?! To nije istina. Meni ne pristaje da budem djed...

GAŠO: No dobro... to je svakako dobra vijest.

Stanka.

GAŠO: Što da radimo ovdje?

ŠTAJNER: Za vas ne znam..., ali ja idem pisati...

GAŠO: Da promijenite dušu kad već ne možete svijet...

ŠTAJNER: Da... dušu...

Štajner ustane, odlazi do pisaćeg stola i počinje tipkati na pisaćem stroju.

Mrak.

Zvuk kiše i pisaćeg stroja.

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR S

POVODOM

OBLJETNICE

AKTUALNOSTI

VOJK

HISTORIJS

MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREVEDBI

NOVE KNJIGE

DRAME